

tioned wood impregnation industry and its long-term effects on human health and the environment, was written by historian Martin Meiske. Using the Austrian company Guido Rütgers KG, which impregnated railway sleepers with a highly toxic material – creosote - the author examines issues of (post-)colonialism, power and empire, the exploitation of natural resources and labor, occupational health and the pollution of rivers, soil and groundwater. In doing so, he shows that the environmental impacts of the wood impregnation company can be seen in a variety of aspects.

In the following chapter, environmental engineer Daniela Ribeiro and geographer Matej Simčič analyse the impact of humans on the karst landscape in the Bela Krajina region in south-eastern Slovenia since the beginning of the twentieth century. Among the major environmental pressures to which the Bela Krajina landscapes were exposed in the twentieth century, the authors include the management of litter-raking forests, illegal deposition of condensation waste, the improvement of agricultural land and the use of fertilisers. In the twenty-first century, the negative impacts or major disturbances are the spreading of manure on agricultural land and the levelling of dolines. Finally, it is emphasised that some of the mentioned human activities, despite their impact on the environment (especially on the fragile karst ecosystem), contribute to the preservation of the cultural landscape of Bela Krajina.

The last article in this section was written by the historian Klemen Kocjančič and deals with the Dinaric Karst during the Second World War and under the occupation of the Third Reich. The author presents a specific wartime karst aspect, namely the Third Reich's exploration of the northern Dinaric Karst in the Operational Zone of the Adriatic Littoral as the main subject of this article. With the analysis of the establishment and use of units specialised in karst topography and institutions of applied military-geography research, an example of the "misuses of science for war crimes" is presented. This military use of the Dinaric Karst and the warfare on both sides led to the region's environmental degradation.

The entire volume is concluded in Part V, which also contains a further long-term and socio-economic history contextualization of the environmental history data from the previous chapters of the book. A critical reflection on the narratives of degradation and amelioration in the environmental history of the Dinaric Karst are also the subject of this chapter, which ends with a selection of fundamental research desiderata.

Sara ŠIFRAR KRAJNIK

LIDIJA KELEMEN (AUTORICA IZLOŽBE), ČOVJEK I PRIRODA. HRVATSKO ZAGORJE U NOVOM VIJEKU, MUZEJI HRVATSKOG ZAGORJA, MUZEJ SELJAČKIH BUNA, MUZEJ "STARO SELO" KUMROVEC, 2024., 80.

Lidija Kelemen autorica je izložbe Čovjek i priroda. Hrvatsko zagorje u novom vijeku. Katalog izložbe sastoji se od uvoda, šest poglavlja i popisa kataloških jedinica. Ideja izložbe (i kataloga) obuhvaća sve tri razine ekohistorijskih odnosa koji su pokriveni različitim radovima. Spomenuti radovi, koji su ujedno i poglavlja, tematski su popraćeni fotografskim i slikovnim prilozima.

Poglavlje Čovjek i priroda u novom vijeku: primjer Hrvatskog zagorja, autorice Lidije Kelemen, obrađuje različite prirodne nepogode koje su se dogodile tijekom novoga vijeka u Hrvatskom zagorju i čovjekov odgovor na njih. Tako su ovdje obrađeni potresi (od kojih je posebno obrađen potres 1880. godine kao najsnažniji), požari, poplave, ostale prirodne nepogode (suše, oluje, snijeg, itd.) te razdoblja gladi, epidemija i zaštite stanovnika. Širenjem znanja i sve većim obrazovanjem stanovnika, rasla je otpornost na nepogode. S druge strane, iz djela možemo iščitati da je čovjekovo djelovanje na prirodu uglavnom bilo svedeno na poljoprivredu i životno potrebne djelatnosti te industriju. Osim toga, autorica u poglavlju ističe i termalne izvore koji su svakako obogaćivali prostor Hrvatskoga zagorja, a neki postoje i danas. Što se tiče uređenja prirode radi »ukrašavanja«, tj. promjene doživljaja prostora, Lidija Kelemen nabroja perivoje uz zagorske dvorce.

Hrvoje Petrić u poglavlju *O malom ledenom dobu i Hrvatskom zagorju (skica za buduća istraživanja)* iznosi podatke o klimatskom razdoblju koje se u historiografiji naziva malim ledenim dobom. Autor u ovom poglavlju iznosi podatke o određenim vremenskim pojavama u Hrvatskom zagorju. Primjerice, autor ističe da postoje razmišljanja da su nepovoljni vremenski uvjeti bili povezani i s progonima »vještica«. Petrić nepovoljne vremenske uvjete povezuje i s problemima u proizvodnji hrane (pojave gladi) i brojevima vjenčanja. Na klimu su u ranom novom vijeku svakako utjecale i erupcije vulkana Huaynaputina (Peru) i vulkana Laki (Island). Naravno, iako je ovo poglavlje kvalitetno pokriveno sadržajem, radi se o skici za buduća istraživanja. Osim ovoga, Hrvoje Petrić autor je još jednog teksta u katalogu. U poglavlju *O tipovima seoskih naselja (i njihovom okolišu) u Hrvatskom zagorju u 18. i 19. stoljeću – izabrani primjeri stubičkog, kumrovečkog i krapinskog područja* obrađuje seoska naselja stubičkog, kumrovečkog i krapinskog područja. Izvori koji su korišteni za istraživanje naselja bili su uglavnom kartografski i katastarski. Petrić naselja u radu dijeli na osamljena gospodarstva, raspršeni tip naselja u briježnom području, prijelazni tip iz raspršenog u zbijeni oblik naselja i zbijeni ili kompaktni tip naselja.

Poglavljje Šume u novom vijeku u Hrvatskom zagorju, napisao je Domagoj Čičko. Na početku poglavljja Čičko kao uvod daje kratak povijesni pregled odnosa prema šumama, istaknuvši termin »doba drva« Wernera Sombarta za rani novi vijek. No, iako je Hrvatsko zagorje bilo bogato šumama u sklopu vlastelinstava, nije moguće dati točne detaljne analitičke podatke o šumama do 19. stoljeća. Čičko piše da se krčenje šuma povećavalo u 16. stoljeću zbog većeg priljeva stanovništva i osmanske prijetnje. To se vidi i na primjeru susedgradsko-stubičkog vlastelinstva koje je posebno obrađeno. Prema autorovom stavu, nije postojala sustavna politika gospodarenja šumama, a to se počelo mijenjati u 18. stoljeću donošenjem Šumskoga reda. U 19. stoljeću počinju se mijenjati odnosi posjedovanja i iskorištavanja šuma poslije ukidanja feudalizma o čemu je također pisano u ovom poglavlju.

Mateja Harapin autorica je poglavljja *Odabrani primjeri slikovnih prikaza zagorskih gradova i naselja u 18. i 19. stoljeću*. Poglavlje tematski pokriva slikovne prikaze zagorskih mjesta u obliku veduta starih gradova i naselja te razglednica. Neke od njih opisane su u poglavlju te je autorica time uspješno dokazala koliko su slikovni prikazi bitni za proučavanje ekohistorije i urbane povijesti nekog mjesta.

Narodna vjerovanja, autorice Marine Stipičić, posljednje je poglavljje u ovom katalogu. U poglavlju su istaknuti brojni primjeri narodnih vjerovanja koja su vezana uz okoliš. Ta vjerovanja mogli bismo podijeliti na skupinu onih koja su povezana s kršćanstvom i ona koja to nisu. Autorica tako primjerice piše o tome da su se ljudi često obraćali Majci Božjoj za pomoć, štovali su svetce koji su povezani s određenim nepogodama te od njih tražili pomoć (npr. sveti Florijan s požarima), a u ovu skupinu spadalo bi i vjerovanje da je počeo Sudnji dan u trenutku kada je na Zemlju pao Hraščinski meteorit. U drugu skupinu spadalo bi djelo *Stoletni kalendar* Tomáša Mikloušića u kojem on povezuje vrijeme sa svemirskim tijelima. Postojale su i narodne predaje, kao što je ona o Matiji Gupcu i njegovim sljedbenicima koji su skriveni u prirodi te o hrastu Galženjaku kao hrastu iz razdoblja Seljačke bune što autorica detaljno objašnjava.

Ova izložba djelo je od vrlo velikog značaja za popularizaciju ekohistorije i lokalne povijesti Hrvatskoga zagorja. Kroz nekoliko tekstova, složeni su ekohistorijski odnosi prikazani na jasan i sveobuhvatan način. Tekstovi u poglavljima tako na nizu primjera objašnjavaju sva tri odnosa u ekohistoriji (odnos prirode prema čovjeku; odnos čovjeka prema prirodi; doživljavanje prirode), a dodatnu vrijednost cijelome katalogu izložbe daju kvalitetni prilozi u obliku slika ili fotografija. Samim time, stoljeća međuodnosa čovjeka i prirode u Hrvatskom zagorju postala su »dostupna« javnosti.

Bruno ŠAGI

Economic- and Ecohistory

Ekonomska i ekohistorija

Journal for Economic History and Environmental History

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Topic / Tema broja

Environmental Histories of Southern Central
Europe: State of the Field Perspectives
(Hungary, Croatia and Slovenia)

*Povijesti okoliša južnog dijela srednje Europe: Pregledi stanja
istraživanja (Mađarska, Hrvatska i Slovenija)*

Volume XXI / Number 21

Zagreb – Samobor 2025

ISSN 1845-5867

UDK 33 + 9 + 504.3

Publishers / Nakladnici:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Co-publisher / Sunakladnik: Ekohistorijski laboratorij Centra za inovativne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Editor-in-chief / Glavni i odgovorni urednik:

Hrvoje Petrić

Guest Co-Editor / Gost su-urednik:

Žiga Zwitter

Editorial Staff / Uredništvo:

Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

International Editorial Board / Međunarodno uredničko vijeće:

Drago Roksandić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Sorbonne-Paris, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević, Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Honolulu, SAD*), Žiga Zwitter (*Ljubljana, Slovenija*) Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Matija Zorn (*Ljubljana*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

Article's UDC markups / UDK oznake članaka:

Ivica Zvonar

Layout / Prijelom:

Saša Bogadi

Journal directors / Za nakladnike:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online) ISSN 1845-5867 (Tisak)

Print by / Tisak:

Bogadigrafika, Koprivnica 2025.

Mailing addresses / Adresa uredništva:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Cover / Na naslovnici:

Plan for reinforcing the banks of the Savinja in the district of Novo Celje, 1832.

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA